

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Habilitační práce

Oponent

**Pracoviště oponenta,
instituce**

JUDr. Klára Drličková, Ph.D.

Role veřejného zájmu v mezinárodní obchodní arbitráži

Prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.

Katedra obchodního práva, Právnická fakulta,
Univerzita Karlova

Uchazečku znám delší dobu, měl jsem možnost poznat ji na konferencích či jiných různých akcích souvisejících s mezinárodním právem soukromým a pozorovat tak její odborný růst. Měl jsem možnost se též seznámit s její literární tvorbou, proto jsem měl příležitost seznámit se i s její monografií, kterou vydala spolu s Z. Novým v roce 2017 pod názvem „Role veřejného zájmu v mezinárodní obchodní a investiční arbitráži“. Jde o publikaci, která se věnuje v České republice dosud nezpracovanému tématu ochrany veřejného zájmu v mezinárodní obchodní a investiční arbitráži. Přináší také celou řadu v českém jazyce nepublikovaných poznatků z této oblasti, včetně analýzy recentních rozhodčích nálezů a zahraniční odborné literatury.

Je proto logické, že uchazečka v předložené habilitační práci na poznatky a závěry obsažené v citované monografii navazuje a rozvíjí je. Uchazečka si klade za cíl analyzovat vliv a dopad veřejného zájmu na vlastní existenci a průběh mezinárodní obchodní arbitráže a na vykonatelnost rozhodčích nálezů. Stanovila si též šest hypotéz, které hodlá prokázat či vyvrátit. Dále je z textu zřejmé, že se danou problematikou nezabývá pouze teoreticky, ale že využila i praktické zkušenosti ze své rozhodcovské praxe.

Pokud jde o původnost či originalitu předloženého textu, tak s potěšením musím konstatovat, že jde o původní téma, které nebylo v České republice dosud publikováno (tedy kromě zmíněné monografie). Přichází s novými názory na zpracované téma a navrhuje konkrétní řešení.

Pokud jde o aktuálnost tématu, jsem na rozpacích. Rozhodčí řízení v současné době neprožívá v České republice dobré období a hlavně důvěru veřejnosti. To vše bylo způsobeno rozhodováním spotřebitelských sporů z úvěrů a půjček poskytnutých nebankovními subjekty různými podvodníky či „rozhodčími soudy“, které žádnými rozhodčími soudy nebyly, a jejich rozhodování spřízněnými rozhodci přivedlo mnoho našich spoluobčanů do zcela neřešitelných situací. „Zvěřstva“ v rozhodčím řízení nakonec vedla k politickému rozhodnutí a od prosince 2016 nelze vůbec uzavírat rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách.

Někteří naši teoretici i praktici hovoří o „soumraku“ rozhodčího řízení u nás (např. prof. Rozehnalová, JUDr. Klein). V poslední době se můžeme s ohledem na praxi našich obecných soudů, které ve značném počtu ruší rozhodčí nálezy vydané na našem území, a to nejenom v rozhodčím řízení ad hoc, a snaží se naroubovat ustanovení občanského soudního řádu na rozhodčí řízení (např. poučovací povinnost podle § 118a občanského soudního řádu), setkat s

tzv. „exportem“ čistě vnitrostátních sporů k rozhodování do zahraničí, nejčastěji do Rakouska nebo Švýcarska. Přičemž tyto spory rozhodují jako rozhodci pouze čeští občané s obvyklým pobytem na území České republiky. Strany tím mají zajištěno, že na nálezy vydané v takovém rozhodčím řízení bude pohlíženo jako na cizí rozhodčí nálezy, které budou uznávány a vykonávány podle Newyorské úmluvy, a budou tedy mimo dosah možného zrušení českými obecnými soudy.

Na rozdíl od uchazečky se nedomnívám, že by počet sporů rozhodovaných v mezinárodní obchodní arbitráži byl na vzestupu. Alespoň to nelze tvrdit o České republice. Podíváme-li se na statistiky publikované na webové stránce Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, tak tyto údaje svědčí o opaku. Od roku 2013, kdy bylo podáno 189 žalob s mezinárodním prvkem, dochází k velkému propadu těchto sporů – v roce 2014 to bylo 135 žalob, v roce 2015 to bylo 73 žalob, v roce 2016 to bylo 78 žalob, v roce 2017 to bylo 54 žalob, v roce 2018 to bylo 73 žalob a loni to bylo 77 žalob. Údaje z letošního roku nemám k dispozici. Pokud jde o celkový počet podaných žalob, tak také vidíme značný pokles – od roku 2011, kdy bylo podáno 3110 žalob, tak loni to bylo jen 769 žalob. Zde však můžeme propad odůvodnit nemožností od roku 2016 uzavírat rozhodčích smluv ve spotřebitelských sporech.

Uchazečka rozdělila vlastní text habilitační práce do sedmi kapitol, úvodu a závěru. Z textu je zřejmé, že logicky postupuje od obecných a pojmových otázek mezinárodní obchodní arbitráže (vymezení a povaha mezinárodní obchodní arbitráže a role rozhodce, arbitrabilita) přes veřejný zájem v jednotlivých stadiích rozhodčího řízení až po veřejný zájem a kontrolu rozhodčího nálezu. Nebudu dále popisovat obsah jednotlivých kapitol, ale zaměřím se na poznámky k předloženému textu.

Rozhodčí řízení musí mít nepochybně svůj základ ve vnitrostátní úpravě, a to jak mezinárodní obchodní arbitráž, tak i čistě vnitrostátní rozhodčí řízení. V současné době neexistuje žádná mezinárodní smlouva, která by zakotvovala obligatorní rozhodčí řízení, jak tomu bylo za existence Moskevské úmluvy. Nelze předpokládat, že by se Evropská unie vydala cestou obligatorního rozhodčího řízení, když tolik propaguje mediaci (str. 30).

Rozhodčí řízení se koná na území státu, který si strany zvolily. Uchazečka píše, že stát nad rozhodčím řízením vykonává kontrolu, protože je nejpřirozenějším fórem (str. 32 až 34). Problém je však v tom, jak se stát dozví (např. Švýcarsko), že na jeho území se koná rozhodčí řízení mezi českými osobami a spor rozhodují čeští rozhodci?

Uchazečka má pravdu v tom, že je problematická otázka odpovědnosti rozhodců (str. 45 an.). Existuje řada názorů, jak odpovědnost rozhodce dovést či vyloučit. Zcela nepochybně neunesou rozhodci odpovědnost za svůj právní názor. Prokázat odpovědnost rozhodce podle ustanovení občanskoprávních předpisů bude podle mého názoru nelehké.

Otázka arbitrability může před obecnými soudy vyvstat ještě dříve, než bude zahájeno vlastní rozhodčí řízení (str. 49), a to v okamžiku, kdy bude podán jednou ze stran rozhodčí smlouvy návrh na zahájení řízení o neplatnost rozhodčí smlouvy.

Ve své téměř čtyřicetileté rozhodcovské praxi v České republice ani v zahraničí jsem se nesešel s problematikou související s trestným činem stran sporu (str. 64 an.). V této souvislosti však uchazečka vůbec neřeší případy, kdy je trestným činem dotčen samotný

rozhodce, který spor rozhoduje, ať již je uplacen stranou či třetí osobou či sám úplatek vyžaduje. Z praxe jsou mi osobně známy dva případy, kdy k takové situaci došlo.

Stát nepochybně může být stranou rozhodčího řízení (str. 80 an.). V této souvislosti nelze nezpomenout snahu tehdejšího poslance Koudelky v souvislosti se sporem Diag Human asi v roce 2005, který se snažil prosadit do zákona zákaz uzavírání rozhodčích smluv státem či dalšími státními institucemi a již probíhající rozhodčí řízení v takových sporech zastavit a převést je na obecné soudy ke konečnému rozhodnutí.

Nelze nezpomenout památná slova bývalého ministra dopravy Dana Ťoka, který zakázal uzavírat rozhodčí smlouvy ministerstvu dopravy i jím podřízenými organizacemi, což odůvodnil tím, že chce v případě sporů mezi smluvními stranami postupovat s péčí řádného hospodáře, protože je obecně známo, že výsledek rozhodčího řízení je mnohdy nepředvídatelný.

Nebude-li spor arbitrabilní, nebude vždy dána výlučná pravomoc obecných soudů (str. 84). Ne o všech sporech rozhodují vždy obecné soudy.

Rozhodci mohou také rozhodovat podle zásad spravedlnosti, pokud je k tomu strany výslovně zmocní (str. 106).

Souhlasím s názorem uchazečky, že by rozhodci měli při svém rozhodování aplikovat unijní normy (str. 126) v případě, kdy je to pro spor relevantní. Jejich neaplikace v mezinárodní obchodní arbitráži by mohla ve svých důsledcích znamenat neuznání a nevykonání rozhodčího nálezu v jiném členském státě.

Nedomnívám se, že by rozhodce byl oprávněn a povinen vyšetřovat, zda došlo k trestnému činu (str. 134), protože toto oprávnění přísluší podle mého názoru pouze orgánům činným v trestním řízení. Bude mít rozhodce vždy oznamovací povinnost (str. 177)?

Zveřejňování rozhodčích nálezů by mohlo vést k větší konzistentnosti rozhodování rozhodců a předvídatelnosti (str. 186). Podle mého názoru je však problém v tom, budou-li spor totožný rozhodovat rozhodci absolující Právnickou fakultu Masarykovy univerzity či absolující právo někdy v Bangladéši či Iranu. Navíc je třeba vzít v úvahu, že rozhodce v mezinárodní obchodní arbitráži nemusí mít právnické vzdělání, proto na stavební spor bude jinak pohlížet stavbař a jinak pekař. Jak si představuje uchazečka „zdravou soutěž“ rozhodčích institucí a budování jejich „reputace“ v souvislosti se zveřejňováním rozhodčích nálezů (str. 187)?

Je pravda, že rozhodci jsou povinni zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se při činnosti v konkrétní věci dozví. U stran je to složitější (str. 190). Problém je však v tom, že nejsou upraveny sankce za porušení mlčenlivosti ze strany rozhodce.

Důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu je celá řada, záleží na vnitrostátní právní úpravě či ustanovení Evropské úmluvy o mezinárodní obchodní arbitráži (str. 196). Domnívám se, že je chybou, že náš zákon o rozhodčím řízení nestanoví v § 31 jako jeden z důvodů „nesprávnou aplikaci rozhodného práva“. Strany si totiž mohly jako rozhodné zvolit senegalské právo, a rozhodci, aniž by se snažili zvolené právo zjistit a aplikovat, rozhodnou podle rakouského práva.

Domnívám se, že dnes už u nás převládá názor, zastávaný též uchazečkou (str. 235), že rozhodčí řízení má jurisdikční povahu. Rovněž tak souhlasím s názorem uchazečky (str. 244), že v rozhodčím řízení mohou být projednány i spory, dotýkající se veřejného zájmu. To by však naši politici museli mít zájem na tom, aby takové spory byly na základě rozhodčích smluv rozhodcům předloženy.

Co říci na závěr? Podle mého názoru uchazečka předloženou habilitační práci splnila cíle, které si před jejím napsáním stanovila. Podařilo se jí potvrdit, částečně potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy. Uchazečka nejenom touto habilitační prací, ale i svou pedagogickou činností, prokázala, že je schopna nejenom vědecké práce, ale i každodenní náročné práce se studenty. Habilitační práci považuji za zdařilou.

Trochu mi chybí pohled do budoucna na další vývoje nejenom mezinárodní obchodní arbitráže, ale i rozhodčího řízení u nás vůbec. Zda nastává jeho soumrak, či vidí světélko na konci tunelu a rozhodčí řízení u nás si znovu získá ztracený respekt a oblibu.

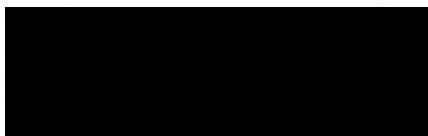
Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce:

- 1) Může mít v budoucnu vliv na mezinárodní obchodní arbitráž v rámci Evropské unie rozhodnutí SDEU ve věci Achmea?
- 2) Jaký vliv na mezinárodní obchodní arbitráž mají sankce stanovené nařízením Rady EU č. 833/2014 a č. 692/2014.

Závěr

Habilitační práce JUDr. Kláry Drličkové, Ph.D. „Role veřejného zájmu v mezinárodní obchodní arbitráži“ **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Mezinárodní právo soukromé.

Praha dne 25. února 2020

.....
podpis